

Spor Lisesi Öğrencilerinin Prososyal Davranışları ile Spor Karakterlerinin Araştırılması

Muhammed Enes TARIM

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (YL)

<https://orcid.org/0000-0002-7407-4200>

Rüstem ORHAN

Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0003-3007-9883>

Özet

Prososyal davranış kavramı 1960'lı yılların ardından sosyal psikoloji alanında yer almaya başladı. Başkalarına yardım etme, iş birliği içerisinde bulunma, empati kurabilme ve bağış yapma gibi insanlara ve toplum yararına fayda sağlayan prososyal davranışlar, müsbet toplumsal tutum ile eş kullanılan, amacı ve sonucu itibarıyla olumlu görülen, anti toplumsal durumlara zıt anlamda değerlendirilen bir kavram olarak açıklanmaktadır. Bu çalışmada spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin prososyal davranışları ile sportif karakter yapıları incelenmiş ve aralarındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmaya öğrenimlerine Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Konya ve Sivas'ta devam eden 328 spor lisesi öğrencisi katkı sağlamıştır. Veriler, Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türk diline uyarlanan Chang-Yong Jang'ın (2013) hazırladığı 'Sport Character Scale' (Spor Karakter Ölçeği), Ata ve Artan (2020) tarafından oluşturulan 'Ergen Prososyallik Ölçeği' ile araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda Spor Karakter Ölçeği (SKÖ) alt boyutları ile yaş, yaşadığı il, anne-baba birlikteliği ve aile tutumu değişkenleri arasında, Ergen Prososyal Ölçeği (EPÖ) alt boyutları kapsamında ise yaşadığı il ve spor branşı değişkenlerinde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. İçsel prososyallik alt boyutunda kızların puan ortalaması erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca spor lisesi öğrencilerinin SKÖ değişkenlerinden anti-sosyal alt boyut ortalaması diğer değişkenlerden daha yüksek, dürüstlük ve merhamet alt boyutlarının ortalaması ise daha düşük bulunmuştur. EPÖ değişkenlerinden içsel prososyal alt boyut ortalaması, dışsal prososyal alt boyut ortalamasından daha yüksek tespit edilmiştir. SKÖ ve EPÖ korelasyon sonuçları incelendiğinde iki ölçeğin alt boyutları arasında bir etkileşim olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak spor lisesi öğrencilerinin sportif karakter yapılarında olumlu değişimler sağlanarak, insani yardım kurum ve kuruluşlar ile iş birlikleri yürütülerek, prososyal davranış yönelimlerinin artacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, prososyal davranış, spor, spor karakteri, spor lisesi

Investigation of Prosocial Behaviors and Sports Characters of Sports High School Students

Abstract

The concept of prosocial behavior began to take place in the field of social psychology after the 1960s. Prosocial behaviors that benefit people and society, such as helping others, cooperating, empathizing and donating, are explained as a concept used synonymously with positive social attitudes, seen as positive in terms of purpose and outcome, and evaluated in the opposite sense to anti-social situations. In this study, the prosocial behaviors and sportive character structures of students studying at a sports high school were examined and the relationship between them was investigated. 328 sports high school students continuing their education in Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Konya and Sivas contributed to the study. The data were obtained using the 'Sport Character Scale' prepared by Chang-Yong Jang (2013), adapted into Turkish by Görgüt and Tuncel (2017), the 'Adolescent Prosociality Scale' created by Ata and Artan (2020), and the personal information form developed by the researcher. As a result of the study, it was determined that there was a significant relationship between the sub-dimensions of the Sports Character Scale (SCS) and the variables of age, city of residence, parental togetherness and family attitude, and within the scope of the sub-dimensions of the Adolescent Prosocial Scale (APS), there was a significant relationship between the city of residence and sports branch variables. In the internal prosociality sub-dimension, the mean score of the girls was higher than the boys. In addition, the mean of the anti-social sub-dimension of the sports high school students was found to be higher than the other variables, and the mean of the honesty and compassion sub-dimensions was found to be lower. The mean of the internal prosocial sub-dimension of the APS variables was found to be higher than the mean of the external prosocial sub-dimension. When the correlation results of the SCS and APS were examined, it was evaluated that there was an interaction between the sub-dimensions of the two scales. As a result, it is thought that positive changes will be provided in the sportive character structures of the sports high school students and that their prosocial behavioral tendencies will increase by cooperating with humanitarian aid institutions and organizations.

Key Words: Adolescent, prosocial behavior, sports, sports character, sports high school

SUMMARY

Introduction and Aim

The concept of prosocial behavior first emerged in the field of social psychology after the 1960s. Prosocial behavior, which benefits people and society such as helping others, cooperating, empathizing and donating, is explained as a concept used synonymously with positive social attitudes, seen as positive in terms of its purpose and result, and evaluated in the opposite sense to anti-social situations (Akbaba, 1994; Önal, 2018; Uzmen, 2001). Prosocial behavior includes numerous skills such as cooperation, sharing, mutual aid and empathy. It is voluntary behavior with the goal of helping others without expecting anything in return (Eisenberg and Mussen, 1989; San-Bayhan and Artan, 2009). Positive attitudes, which are considered positive by humanity, are considered separately from social abilities because they are a social competence and are completely voluntary behaviors (Gülay, 2009). In addition, acting by the rules and adapting to social norms are also shown among prosocial behaviors. It is stated that prosocial behaviors are affected by gender, friendships, parental attitudes, age, genetics and temperament, peer relations, education (especially preschool), social and economic level, cultural and situational facts (Çetin and Samur, 2018; Çelik Kahraman, 2019; Baykut, 2022).

Sport is a social phenomenon that includes competition and movement, enables individuals to socialize, is considered a value of the welfare and cultural levels of modern societies, and affects the entire social life (İmamoglu, 1992, cited in Yetim, 2000). Individuals have the opportunity to observe and experience some social skills related to behavior in social areas with sports (Yıldız and Çetin, 2018). In this context, sport promotes the social, emotional and physical development of human beings and is one of the most valuable factors for membership in society and the creation of a spirit of social solidarity (Duman, 2020). With its social qualities, sports offer important opportunities for individuals to exhibit and develop prosocial behavior. The aim of this study is to investigate the prosocial behavioral tendencies of students continuing their education at a sports college and to determine whether the sporting nature contributes to adolescent prosociality. Since no study uses the sports character and adolescent prosociality scale together and compares these concepts, it can be assumed that this study makes a contribution to the literature.

Material & Method

This study, which was conducted to examine the tendency of sports high school students to exhibit prosocial behavior with their sports characters, is descriptive and was conducted within the scope of the relational screening model. This model is a research model conducted to determine whether there is a difference between two or more variables and, if so, the rate of this difference (Büyüköztürk, 2020). The study also examined the tendency of sports high school students to exhibit prosocial behavior with their sports characters according to some demographic characteristics. 328 sports high school students who continue their education in Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Konya and Sivas in the 2022-2023 academic year contributed to the study. Data were obtained using the 'Sport Character Scale (SCS)' prepared by Chang-Yong Jang (2013), adapted to Turkish by Görgüt and Tuncel (2017), the 'Adolescent Prosociality Scale (APS)' created by Ata and Artan (2020), and the personal information form developed by the researcher.

Result and Discussion

The mean value of the subdimension "antisocial" of the SCI variables of the sports high school students participating in the study was higher than that of the other variables, while the mean value of the subdimensions "honesty" and "compassion" was lower. The mean of the internal prosocial subdimension of the SCI variable was higher than the mean of the external prosocial subdimension. In the study, while there was no difference in honesty and anti-social sub-dimensions of SCI within the

scope of the variable of the province where the students live, significant differences were found in Konya in the dimensions of compassion, sportsmanship and justice. While no significant difference was found in the internal and external sub-dimensions of SCI according to the province variable, the fact that the average score of Konya province was higher than other provinces in the total scale scores was evaluated as a significant difference. According to the results of the study entitled "Investigation of the Influence of Badminton Players' Sports Character on Sports-Specific Success Motivation" conducted by Baş (2023) with a total of 479 athletes, 42 of whom live in villages, towns and districts, 256 in the province and 181 in the metropolis, no significant difference was found between place of residence and sports character. In the study conducted after the age variable, no significant difference was found in the dimensions "antisocial" and "compassion" of the SCI subdimensions. It is seen that there is a negative relationship with age in the honesty, sportsmanship and justice sub-dimensions. According to this result, the scores of the honesty, sportsmanship and justice sub-dimensions of the students who participated in the study are higher in the students who are younger than the others. In other words, it is seen that there is a decrease in the honesty, sportsmanship and justice sub-dimensions as the students get older. In the study conducted according to the gender variable, no significant difference was found in the external sub-dimension of the EPÖ sub-dimensions. In the internal sub-dimension and total score average, it was observed that the average of girls was significantly higher than the average of boys. Sports is a phenomenon that includes many physiological, psychological and sociological elements such as competition, desire to win, discipline and efforts to achieve the highest performance, cooperation, valuing cultural differences and finally sportsmanship behavior, which has aspects that overlap with prosocial behavior. In the formation of sports high school students' character structures suitable for sportsmanship, which is also described as sports virtue, more emphasis should be given to activities that prioritize cooperation, voluntary work and the concept of service to society, in addition to moral and ethical courses. The lives, sporting achievements, and exemplary attitudes of athletes who are role models for the students can be explained, and if possible, students can be brought together with these athletes. In order to increase the tendency of students to prosocial behavior and encourage them to engage in prosocial behavior, collaborations can be established with organizations working in the field of humanitarian aid, such as the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD), the Red Crescent, etc.

1. GİRİŞ

İnsan, merhamet duygusu kodlanmış sosyal bir varlık olan olarak dünyaya gelmektedir. Erdemli şahsiyetin özellikleri arasında yer alan adil, dürüst ve güvenilir olma gibi doğru ve ahlaklı davranışların, hayata olumlu bakma ve güzel görmesine neden olan tutumların çıkış noktasının merhamet duygusundan geldiği ifade edilmektedir. Herhangi bir karşılık beklemeden yardım etmek ve iyilik yapmak, merhamet kaynaklı empati kurabilmenin ve bundan mutluluk duyabilmenin bir sonucudur. Eisenberg ve Eggum (2009) sosyal bağlamı nedeniyle empatiyi toplum yanlısı eylem için bir ön koşul olarak tanımlamaktadır (aktr. Aslankara, 2019). İnsana bahşedilen merhamet yetisinin öncelikle ebeveynleri ve ailesi, daha sonra sosyal çevresi ve eğitim süreçleri ile geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim ile kazanılan olumlu sosyal davranış, eylemlerin diğer insanlara psikolojik veya fiziksel biçimde zarar vermesine neden olan antisosyal davranış ve saldırganlığa karşıdır. Sosyal psikolojide prososyal davranış olarak nitelendirilen olumlu sosyal tutum, insanların genellikle kendi çıkarlarını düşünmeden zamanından, güvenliğinden, maddiyatından vb. fedakârlık ederek, diğer insanlara fayda sağlama niyetini takip ettiği gönüllülük esasına dayalı bir fiildir. Olumlu sosyal davranış kültürünün gelişmediği toplumlarda merhamet duygusu körelir, bencillik artar ve iyiliğe karşılı kötülük hâkim olmaya başlayabilir.

Prososyal davranış kavramı 1960'lı yılların ardından sosyal psikoloji alanında yer almaya başlamıştır. Başkalarına yardım etme, iş birliği içerisinde bulunma, empati kurabilme ve bağış yapma gibi

insanlara ve toplum yararına fayda sağlayan prososyal davranış, müsbet toplumsal tutum ile eş kullanılan, amacı ve sonucu itibarıyla olumlu görülen, anti-toplumsal durumlara zıt anlamda değerlendirilen bir kavram olarak açıklanmaktadır (Akbaba, 1994; Önal, 2018; Uzmen, 2001). Prososyal davranışlar iş birliği, paylaşma, yardımlaşma ve empati gibi birçok beceriyi içeren, herhangi karşılık beklemeden başkalarına yarar sağlamayı amaçlayan, kişinin gönüllü olarak yaptığı davranışlardır (Eisenberg ve Mussen, 1989; San-Bayhan ve Artan, 2009). Ayrıca kurallara uygun hareket etmek ve toplumsal kaidelere uyum sağlamak da prososyal davranışlar arasında gösterilmektedir. İnsanlık tarafından pozitif nitelendirilen olumlu tutumlar, toplumsal bir yeterlilik olup, bütünüyle gönüllülük ilkesine bağlı gerçekleştirilen davranışlar olduğundan, sosyal kabiliyetlerden ayrı değerlendirilmektedir (Gülay, 2009).

Prososyal davranışları cinsiyet, arkadaşlık ilişkileri, ebeveyn tutumları, akran ilişkileri, yaş, eğitim, sosyo-ekonomik düzey, mizaç ve genetik ile kültürel ve durumsal olguların etkilediği ifade edilmektedir (Çetin ve Samur, 2018; Çelik Kahraman, 2019; Baykut, 2022). Özellikle cinsiyet, arkadaşlık ilişkileri ve ebeveyn tutumları bu kapsamda ön plana çıkmaktadır. *Cinsiyetin etkisi*; Erkek ve kız çocukları buldukları çevrede birbirinden farklı sosyalleşmekte ve prososyal davranışlar sergilemektedir (Bağcı, 2015). Erkek ve özellikle kadınlara yönelik oluşmuş toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının, prososyal davranış yönelimleri üzerinde de oldukça fazla etkileri bulunmaktadır (Çubukçu, 2009). *Arkadaşlık ilişkilerinin etkisi*; İnsanların bir veya birden fazla kişiyle oluşturdukları duygusal yakınlık ve bağ, arkadaşlık ilişkilerini ve çerçevesini belirlemektedir (Gülay, 2009). Arkadaşlıklar karşılıklı ilgi, ilişki, hayata ortak bakmayı ve hareket etmeyi gerektirir. İyi arkadaşlık çevresi, olumlu sonuçlar doğuracağı gibi, kötü arkadaşlıklar toplumsal yararı gözetmekten uzak tutabilir. *Ebeveyn tutumlarının etkisi*; İkiz ve Samur (2016) çocukların hayatında anne ve babaların, kendilerine isteyerek veya istemsizce seçtikleri ilk rol modelleri olduklarını, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumların yanında davranışlarının da büyük bir önem ifade ettiğini belirtmektedir. Ebeveyn tutumları her ailede benzerlik göstermediğinden, çocukların başlıca davranışlarında ve kişiliklerinin oluşmasında da farklılıklar görülmektedir.

Prososyal davranışın sempati, empati, özgecilik ve öz değer çerçevesinde dört alt boyutu bulunmaktadır (Dergi PDR, 2019; Baykut, 2022; Erdogdu ve Baykut, 2024). *Sempati*: Karşımızdaki birey ile kendimizi özdeşleştirebilme, bir nevi mutlu olan bireyle mutlu olabilme, mutluluğunu paylaşabilme, hüzünlü bir kimse ile berber hüzünlenebilme durumudur. Sempati, bireyin deneyimlediği vakalar sonucu kazandığı tecrübelerini başka insanlara iletmesi (Özbek, 2005), karşısındaki bireyin yerine kendini koyması ve birtakım hisleri onun gibi algılayabilmesidir (Kasapoğlu, 2006). *Empati*: Bir insanın kendisini başka bir insanın yerine koyabilmesi, onun gibi düşünebilmesi, onu anlayabilmesi, karşısında bulunan insanın duygularını hissetmesi, bunu ona hissettirebilmesi veya iletibilmesini çerçeveleyen süreç olarak tanımlanmaktadır (Kışlak ve Çabukça, 2002). Empati, hem bilişsel hem de duygusal bir olgudur ve insanın kendisini başka bir bireyin yerine koyarak onun gibi düşünmesi, öyle hayal etmesi ve o kişinin belirli bir olayda yaşadığı duyguları, deneylediği benzer durumları hatırlaması ile oluşmaktadır (Durak ve Vurgun, 2006). Bu nedenle her bir durumda empati kurabilmek mümkün olmayabilir. İnsanların yaşadığı duyguları deneyimlemeyen, başına birtakım hadiseler gelmeyen veya belirli bir olayı hissetmeyen kişilerin bu duyguları hissetmiş ve yaşamış insanlar gibi içselleştirmesi ve kavraması pek mümkün olmayabilir (Pala, 2008). Rogers, empatinin tam anlamıyla gerçekleşmesi için; a) İnsanların kendilerini başka insanların yerine koyup, yaşanan hadiseler onların bakış açılarından, pencerelerinden bakabilmeleri, b) İnsanlar, karşısında bulunan başka bireylerin duygu ve düşüncelerini eksiksiz ve doğru kavrayabilmeleri ve c) İnsanlar, başka insanlara empatik bir tepki verebilmelidir, şeklinde tanımlamıştır (Sağkal, 2011). *Özgecilik*: Filozof Auguste Comte'nin "diğer kimseler için hayatını devam ettirme isteği" şeklinde açıkladığı özgecilik (Ekşi ve ark., 2016), hiçbir beklentisi olmadan çalışmak, iş

yapmak (Parmaksız, 2020), bir çıkar beklemeden başka insanlara fayda sağlayan çalışmalar gerçekleştirmek ve tüm bu hadiseler kapsamında ekonomik veya sosyal bir beklentisi olmayan kişi olarak açıklanmıştır (TDK, 2022). Tamamen insani duygular ile hareket ederek ve bir çıkarı söz konusu olmadan organ bağışında bulunarak başka bir insanın hayatını kurtarmak, yanar binaya girerek insanları kurtarmaya çalışmak gibi eylemler insanın, bir başkası için hayatını tehlikeye attığı ve bunların karşılığında hiçbir beklentisi olmadığı çok değerli özgecilerdir (Kayma ve Büyükbodur, 2020). *Öz Değer*: İnsanın kendisini tanıması, bilmesi, yeterliliklerinin, güç ve kabiliyetlerinin farkında olup, bunları değerlendirebilmesi ve nihayetinde kişinin öz saygı, öz sevgi çerçevesinde kendisine verdiği değerdir. Öz değer, bireyin kendisi ile ilgili duygusal tepki ve hisleri (Pintrich ve Schunk, 2002) yanında insanların yaşamlarından memnuniyet duymalarında önemli bir unsurdur (Diener ve Diener, 1995). Bireylerin bilimsel, duygusal, fiziksel ve toplumsal şahsiyetlerinin oluşumunda öz değer izlerinin bulunduğu savı öne sürülmektedir (Huberty ve ark., 2013).

İnsanların prososyal davranış sergilemelerinde karakter yapıları da ön plana çıkmaktadır. TDK'da (2022) karakter, kişinin kendisine egemen, kendisiyle uyumlu, fikriyatında ve fiillerinde tutarlı, bireyin özgün yapısını, insanı başkalarından farkını belirleyen, tutum ve davranışlarını belirten temel husus olarak tanımlanmaktadır. Yunanca "charassein" kelimesinden gelen karakter "oymak, işlemek, iz bırakmak" anlamına gelmekte ve doğruluk, koşulsuz kabul olarak ifade edilmektedir (Jakubowski, 2013). Karakter kavramı insancıl, çalışkan, güvenilir, dürüst (Demirel, 2009), yol gösteren ve birbiriyle bağlantılı olan kişinin özel değerlerinden oluşan (Sılay, 2010), karışık olgular ve günlük hayattaki durumlar karşısında bireyin iyi bir ahlaki durum göstermesine olanak sağlayan, davranışsal niteliği kapsayan, insanlara fayda sağlayacak ahlaki davranışlara, sevgiye sahip olma (Teo 2010, akt. Görgüt, 2015) olarak açıklanmaktadır. Karakteri oluşturan davranışları alışkanlık haline getirmek bilinçli bir çabayı ve iş birliğini gerektirir. Gough (2002) düşüncelerin davranışı, davranışların alışkanlıkları, alışkanlıkların karakteri, karakterin ise insanın kaderini oluşturduğunu belirtmektedir.

Spor rekabet, kazanma arzusu, disiplin ve en üst performansı yakalama çabalarının yanında birçok fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik unsuru etkileyen, ayrıca yardımlaşmayı, kültürel farklılıkları değerli görmeyi ve nihayetinde prososyal davranış ile örtüşen yönleri bulunan sportmenliği (fair play) barındıran bir olgudur. Toplumsal yaşantının tamamına tesir eden spor, bireylerin sosyalleşmelerini sağlamakta, modern toplumların refah ve kültürel seviyelerinin bir değeri olarak nitelendirilmektedir (İmamoglu, 1992, akt. Yetim, 2000). Bireyler, spor ile birlikte toplumsal alanlarda nasıl davranılmasına yönelik birtakım sosyal kabiliyetleri gözlemleme ve deneyimleme imkânı bulurlar (Yıldız ve Çetin, 2018). Bu kapsamda spor insanların bedensel, duygusal ve sosyal açılardan gelişimlerine kolaylık sağlayan, toplumun bir üyesi olunmasında ve sosyal dayanışma ruhunun meydana gelmesinde çok değerli etkenlerden biridir (Duman, 2020). Sosyal nitelikleri ile spor, bireylerin prososyal davranış sergilemeleri ve geliştirmeleri açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

Sporda gerçekleşen olaylardan prososyal davranış olanlara örnek olarak mağlubiyet yaşanmasına rağmen rakibi tebrik etmek, yere düşen rakibine yardımcı olmak gibi davranışlar gösterilebilir (Sage ve ark., 2006). Antisosyal davranışlar ise kısaca toplumun koymuş olduğu kurallara ve yasalara karşı gelinen, bunları ihlal eden eylemlerin tümü olarak açıklanabilir (Connor, 2004). Spor müsabakalarında gerçekleşen antisosyal davranışlara örnek olarak, kendisine avantaj sağlamak için rakibini sakatlamak, futbolda zamanın geçmesi için sakatlık numarası yapmak gibi davranışlar belirtilebilir (Sage ve ark., 2006). Sporda antisosyal ve prososyal davranışların gösterilmesinde etkili olan faktörlerin neler olduğuna dair yapılan çalışmalarda, kişilik özelliklerinin (Jones ve ark., 2017), sahip olunan sosyal statünün (Bruner ve ark., 2014), antrenörlerin kendilerine ait olan antrenörlük stilleri (Chen ve ark., 2016), sporcu kimliği, takım ortamındaki motivasyonel iklim (Hodge ve Gucciardi, 2015), cinsiyet (Kavussanu ve ark., 2009), ahlaktan uzaklaşma düzeyi (Wang ve Chen, 2016), hissedilen öz yeterlik

seviyesi (Yıldız ve ark., 2015) gibi değişkenlerin spor müsabakalarında özellikle genç sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlar sergilemesiyle alakalı olduğu belirtilmiştir.

Hemen her yaş grubuna pozitif etkileri bulunan spor, ergenlik döneminde daha fazla anlam kazanmaktadır. Bu dönemde bireylerin karakter yapıları gelişmekte, kimlikleri oluşmaya başlamakta (Erikson, 1968; aktr. Patricia, 2007), duygusal yönden özgürlük, davranış ve tutumlarını etkileyecek bir dizi ilke ve değer kazanmaktadır (Havighurst; aktr. Çok, 1976). Ergenlikle birlikte bireylerde artan enerjinin spor gibi doğru faaliyetlerde harcanması, sosyal ilişki ve etkileşim ile oluşabilecek kötü alışkanlıklardan uzak tutulması ve ayrıca sağlıklı ve güzel alışkanlıklar edinmesi sağlanmalıdır. Bu sayede ergenler bir disipline sahip olup, bir plan dâhilinde belli bir amaca yönelebilir ve kendilerini daha iyi ifade edebilirler (Eyüboğlu, 2012). Sporun ve fiziksel aktivitelerin bireyin karakter yapısını olumlu etkilediği birçok bilimsel çalışmada ifade edilmiştir (Kuru ve Baştuğ, 2008; İmamlı ve Ünver, 2018). Shields ve Bredemeier (1995) ergen sporcuların sportif karakter gelişimlerinde dört hususun (adalet/dürüstlük, doğruluk, merhamet ve sportmenlik) etkili olduğunu vurgulamıştır. *Adalet/Dürüstlük*; bütün insanlara eşit ve tarafsızca bakılabilen, *Doğruluk*; insanın benimsediği inanç ve inanışlarına yönelik davranmasına neden olan, *merhamet*; başka insanlara yönelik sergilenen 'sabır, iyi niyet' tutumu ve empatiyle bağlantılı ve *sportmenlik*; insanın rakipleri karşısında her durumda ahlaki kurallara göre davranması, yaşanan stresi olumlu yönetebilmesi olarak açıklanan erdemlerdir.

Bu çalışmada, spor lisesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin spor karakteri ile ergen prososyallik ilişkisinin tespit edilmesi ve spor karakterleri ile prososyal davranış gösterme eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Alan yazında spor karakteri ve ergen prososyallik ölçeğini birlikte kullanan bir çalışma olmadığından, bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. MATERYAL & METOT

Araştırma Deseni

Bu araştırma, betimsel nitelikte bir çalışma olup ilişkisel tarama modeli kapsamında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu model ile birden fazla sayıda değişken arasında fark olup olmadığı araştırılmakta, eğer varsa bunların oranı belirlenmeye çalışılmaktadır (Büyüköztürk, 2020). Araştırmada ayrıca bazı demografik özelliklere göre spor lisesi öğrencilerinin prososyal davranış yönelimleri ile spor karakterleri incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Konya ve Sivas'taki spor liselerinde öğrenim gören 328 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan öğrencilerin demografik verileri tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik verileri

Değişkenler		N	%	
Cinsiyet	Kadın	136	41.5	
	Erkek	192	58.5	
	Verilerin Toplandığı İller	Kırıkkale	121	36.9
		Karaman	33	10.1
Verilerin Toplandığı İller	Sivas	48	14.6	
	Kırşehir	51	15.5	
	Konya	75	22.9	
Öğrenim Düzeyi	Lise 1	98	98	
	Lise 2	93	93	

	Lise 3	82	82
	Lise 4	55	55
	14	27	8.2
	15	84	25.6
Katılımcıların Yaşı	16	90	27.4
	17	91	27.7
	18	36	11.0
	1 kardeş	75	22.9
Kardeş Sayıları	2 kardeş	75	22.9
	3 kardeş	99	30.2
	4 ve üzeri kardeş	79	24.1
	Hiç okula gitmemiş	15	4.6
	İlkokul	99	30.2
Annenin Öğrenim Durumu	Ortaokul	74	22.6
	Lise	107	32.6
	Üniversite ve üstü	33	10.1
	Hiç okula gitmemiş	7	2.1
	İlkokul	68	20.7
Babanın Öğrenim Durumu	Ortaokul	77	23.5
	Lise	128	39.0
	Üniversite ve üstü	48	14.6
	8000 ve altı	103	31.4
Ortalama Aylık Gelir	8001-16000	152	46.3
	16001-24000	55	16.8
	24001 ve üzeri	18	5.5
	Birlikte	256	78
Anne ve Baba Birlikteliği	Ayrı	72	22
	Demokratik	131	39.9
	İlgisiz	15	4.6
Ailenizin Size Karşı Tutumu	Mükemmeliyetçi	88	26.8
	Otoriter	94	28.7
	Amatör	242	73.8
Sporculuk Seviyesi	Milli	20	6.1
	Profesyonel	66	20.1
Ulusal Spor Müsabakasına Katılım	Evet	163	49.7
	Hayır	165	50.3
Uluslararası Spor Müsabakasına Katılım	Evet	70	21.3
	Hayır	258	78.7
Spor Türü	Bireysel	138	42.1
	Takım	190	57.9
Spor Yardım Konusunda Bir Araç mı?	Evet	311	94.8
	Hayır	17	5.2
Toplam Katılımcı		328	

Verileri Toplama Araçları

Veriler, Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türk diline uyarlanan Chang-Yong Jang'ın (2013) hazırladığı 'Sport Character Scale' (Spor Karakter Ölçeği), Ata ve Artan (2020) tarafından oluşturulan 'Ergen Prososyallik Ölçeği' ile araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında istatistiksel analiz yazılımlarından 'IBM SPSS 26' programı kullanılmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçek maddeleri incelenerek ters madde içeren maddeler yeniden

kodlanmıştır. Verilerin tamamlanmasının ardından analiz açısından normal dağılımları test edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek basıklık-çarpıklık değeri ± 1 olarak sınır alınmıştır (Büyüköztürk, 2020). Gerçekleştirilen normal dağılım kontrolünde verilerin normal dağıldığı izlenmiş ve bu nedenle çalışmada parametrik testler uygulanmıştır. İlgili ölçümler arasındaki ilişkinin incelenmesinde pearson korelasyon analizi, farklılıkların tespit edilebilmesi için ise Tek Yönlü ANOVA analizleri ve ilişkisiz örneklem t-testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak 0.05 sınır uygulanmıştır.

3.BULGULAR

Tablo 2. Ölçek alt ve toplam puanların normallik dağılımları

Değişkenler		X̄	S	Çarpıklık	Basıklık
Spor Karakteri Ölçeği	Dürüstlük Alt Boyutu	3.56	1.29	.886	.563
	Anti-sosyal Alt Boyutu	3.77	1.14	.881	.020
	Merhamet Alt Boyutu	3.56	1.36	.760	.816
	Sportmenlik Alt Boyutu	3.67	1.44	.830	.801
	Adalet Alt Boyutu	3.66	1.43	.807	.804
	Spor Karakteri Toplam	3.62	1.07	.720	.803
Ergen Prososyal Ölçeği	İçsel Prososyal	3.69	1.23	.936	.278
	Dışsal Prososyal	3.34	1.13	.441	.725
	Ergen Prososyal Toplam	3.54	0.65	.444	.901

Araştırmada kullanılan Spor Karakteri ve Ergen Prososyal ölçekleri ile ilgili alt boyut ve toplam ölçek puanlarının normallik dağılımı, çarpıklık-basıklık verilerine göre değerlendirilmiştir (Tablo 2). Araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin SKÖ değişkenlerinden anti-sosyal alt boyut ortalaması ($\bar{X}=3.77$) diğer değişkenlerden daha yüksek bulunmuştur. Dürüstlük ve merhamet alt boyutlarının ortalaması ise ($\bar{X}=3.56$) diğer değişkenlerin ortalamasından daha düşük çıkmıştır. EPÖ değişkenlerinden içsel prososyal (birey odaklı maddeler) alt boyut ortalaması ($\bar{X}=3.69$), dışsal prososyal (başkaları odaklı maddeler) alt boyut ortalamasından ($\bar{X}=3.34$) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3. Spor karakteri ve ergen prososyal ölçekleri ile yaş arasındaki korelasyon sonuçları

	Dürüstlük	Anti-sosyal	Merhamet	Sportmenlik	Adalet	S.K.Toplam	İçsel	Dışsal	Prosos.Top.	
r	-,118*	-,004	-,104	-,116*	-,110*	-,116*	-,075	,047	-,041	
Yaş	p	,033	,949	,061	,036	,047	,036	,173	,395	,456
n	328	328	328	328	328	328	328	328	328	

*p<0.05

SKÖ ve EPÖ alt boyut ve toplam puanları ile yaş kapsamındaki korelasyon tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloda SKÖ dürüstlük, sportmenlik, adalet alt boyutları ve ölçek toplam puanları ile katılımcıların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle

yaş artarken dürüstlük, sportmenlik, adalet ve spor karakteri ölçeği toplam puanları azalmaktadır. EPÖ alt boyut ve toplam puanları ile katılımcıların yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 4. EPÖ ve spor türü (bireysel-takım) arasındaki t-testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	T	P
İçsel	Bireysel	138	3.8070	1.16028	326	1.408	.160
	Takım	190	3.6139	1.27237			
Dışsal	Bireysel	138	3.4968	1.02928	316.628	2.180	.030*
	Takım	190	3.2281	1.19532			
Toplam	Bireysel	138	3.6674	.67518	280.340	3.110	.002*
	Takım	190	3.4403	.62095			

Spor türü (bireysel-takım) kapsamında EPÖ alt boyutları ve toplam puanlarda fark olup olmadığı ilişkisiz örneklem t-testi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan analizde dışsal alt boyut [$t(316.628) = 2.180, p < .05$] ve ergen prososyal ölçeği toplam puanında [$t(280.340) = 3.110, p < .05$] spor türüne göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde dışsal prososyallik alt boyutunda bireysel spor yapan öğrencilerin puan ortalamasının ($\bar{X} = 3.50$) takım sporu yapanların puan ortalamasında ($\bar{X} = 3.23$) yüksek çıktığı belirlenmiştir. Toplam puanda bireysel spor yapan öğrencilerin puan ortalamasının ($\bar{X} = 3.67$) takım sporu yapanların puan ortalamasından ($\bar{X} = 3.44$) yine yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Dışsal prososyallik alt boyutu için hesaplanan eta-kare değeri .01, toplam puan için .03'tür. Buna göre düşük düzeyde bir etki büyüklüğü vardır (Green ve Salkind, 2005).

Tablo 5. SKÖ ile yaşanan il arasında yapılan ANOVA değerlendirmeleri

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Dürüstlük	Gruplar Arası	14.926	4	3.731	2.275	.061	-
	Gruplar İçi	529.834	323	1.640			
	Toplam	544.759	327				
Anti-sosyal	Gruplar Arası	6.474	4	1.619	1.259	.286	-
	Gruplar İçi	415.188	323	1.285			
	Toplam	421.662	327				
Merhamet	Gruplar Arası	21.847	4	5.462	3.036	.018*	2,3-5
	Gruplar İçi	581.035	323	1.799			
	Toplam	602.882	327				
Sportmenlik	Gruplar Arası	26.717	4	6.679	3.296	.011*	2,3-5
	Gruplar İçi	654.489	323	2.026			
	Toplam	681.206	327				
Adalet	Gruplar Arası	23.932	4	5.983	2.995	.019*	1,2,3-5
	Gruplar İçi	645.173	323	1.997			
	Toplam	669.106	327				
SKTopOrt	Gruplar Arası	15.537	4	3.884	3.492	.008*	2,3-5
	Gruplar İçi	359.273	323	1.112			
	Toplam	374.810	327				

Tablo 5'de SKÖ alt boyut ve toplam puanların yaşanan il göre (1= Kırıkkale; 2= Karaman; 3= Sivas; 4= Kırşehir; 5= Konya) değerlendirmelerini yapmak için kullanılan Tek Yönlü ANOVA analiz neticeleri bulunmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde yaşanan il değişkenine göre antisosyal ve dürüstlük dışındaki diğer alt boyutlar ve toplam puanlar kapsamında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Hangi gruplar arasında farkın olduğunu kontrol etmek amacıyla post-hoc (LSD) analizi

uygulanmıştır. Değerlendime neticesinde anlamlı farkın olduğu tüm değişkenlerde Konya ili diğer illere göre ön plana çıkmaktadır. Anlamlı farkın olan tüm alt boyutlarda eta-kare değeri .04 olarak hesaplanmış ve bu durumda farkın orta seviyede olduğu değerlendirilmiştir (Green ve Salkind, 2005).

Tablo 6. EPÖ ile yaşanan il arasında yapılan ANOVA değerlendirmeleri

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
İçsel	Gruplar Arası	12.412	4	3.103	2.084	.083	-
	Gruplar İçi	480.985	323	1.489			
	Toplam	493.396	327				
Dışsal	Gruplar Arası	10.595	4	2.649	2.085	.083	-
	Gruplar İçi	410.360	323	1.270			
	Toplam	420.955	327				
Toplam	Gruplar Arası	8.475	4	2.119	5.225	.000*	1,2,3,4-5
	Gruplar İçi	130.977	323	.406			
	Toplam	139.452	327				

*p<.05; 1= Kırıkkale; 2= Karaman; 3= Sivas; 4= Kırşehir; 5= Konya

EPÖ alt boyut ve toplam puanların yaşanan il değişkenine göre (1= Kırıkkale; 2= Karaman; 3= Sivas; 4= Kırşehir; 5= Konya) analizini gerçekleştirmek için Tek Yönlü ANOVA testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 6'da belirtilmiştir. Buna göre yaşanan il ile içsel ve dışsal prososyallik alt boyutları arasında anlamlı fark olmadığı, ancak ölçek toplam puanında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun hangi grupları kapsadığını değerlendirmek için post-hoc (LSD) analizi uygulanmış ve neticede anlamlı farkın Konya ile diğer iller arasında olduğu anlaşılmıştır. Toplam puandaki farkın eta-kare değeri .06 olarak hesaplanmış ve farkın orta düzeyde olduğu görülmüştür (Green ve Salkind, 2005).

Tablo 7. SKÖ ve anne-baba birlikteliği arasında yapılan t-testi değerlendirmeleri

Değişkenler	Gruplar	n	\bar{X}	S	Sd	T	P
Dürüstlük	Birlikte	256	3.6348	1.27248	326	2.043	.042*
	Ayrı	72	3.2847	1.32672			
Anti-sosyal	Bireysel	256	3.7836	1.14195	326	.350	.727
	Takım	72	3.7306	1.11944			
Merhamet	Bireysel	256	3.6198	1.34827	326	1.585	.114
	Takım	72	3.3333	1.37750			
Sportmenlik	Bireysel	256	3.7305	1.43435	326	1.343	.180
	Takım	72	3.4722	1.46717			
Adalet	Bireysel	256	3.7409	1.41118	326	1.876	.062
	Takım	72	3.3843	1.47346			
SKTopOrt	Bireysel	256	3.6814	1.04276	326	1.908	.057
	Takım	72	3.4100	1.14692			

SKÖ toplam ve alt boyut puanlarının anne-baba birlikteliğine göre anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığı ilişkisiz örneklem t-testi analizi ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 7'de belirtilen analiz sonuçlarına göre anne-baba birlikteliği değişkeni ile dürüstlük alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmektedir ($t(326) = 2.043, p < .05$). Anne-Baba birlikteliği ile ölçek toplam puan ve diğer alt boyutları kapsamındaki fark anlamlı değildir. Ortalama puanlar incelendiğinde dürüstlük alt boyutunda anne-babası birlikte olan öğrencilerin ($\bar{X} = 3.63$) ayrı olan öğrencilere ($\bar{X} = 3.28$) göre puan

ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Hesaplanan eta-kare değeri .01 olarak bulunmuş ve buna göre düşük düzeyde bir etki büyüklüğünden söz edilebilir (Green ve Salkind, 2005).

Tablo 8. SKÖ ve aile tutumu arasında yapılan ANOVA değerlendirmeleri

Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Dürüstlük	Gruplar Arası	11.361	3	3.787	2.300	.077	-
	Gruplar İçi	533.398	324	1.646			
	Toplam	544.759	327				
Anti-sosyal	Gruplar Arası	5.668	3	1.889	1.472	.222	-
	Gruplar İçi	415.994	324	1.284			
	Toplam	421.662	327				
Merhamet	Gruplar Arası	16.073	3	5.358	2.958	.033*	1-4 2-3,4
	Gruplar İçi	586.809	324	1.811			
	Toplam	602.882	327				
Sportmenlik	Gruplar Arası	16.490	3	5.497	2.679	.047*	1,2-4
	Gruplar İçi	664.716	324	2.052			
	Toplam	681.206	327				
Adalet	Gruplar Arası	19.578	3	6.526	3.255	.022*	1-4 2-3,4
	Gruplar İçi	649.528	324	2.005			
	Toplam	669.106	327				
SKTopOrt	Gruplar Arası	9.554	3	3.185	2.825	.039*	2-3,4
	Gruplar İçi	365.256	324	1.127			
	Toplam	374.810	327				

Tablo 8'de SKÖ alt boyut ve toplam puanları ile aile tutumuna dair (1= Demokratik; 2= İlgisiz; 3= Mükemmeliyetçi; 4= Otoriter) kontrollere ilişkin Tek Yönlü ANOVA analiz sonuçları görülmektedir. Buna göre aile tutumu ile dürüstlük ve antisosyal alt boyutlarında anlamlı fark bulunmadığı, diğer alt boyut ve toplam puanlar arasında ise farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farkın hangi grupları kapsadığının tespiti için post-hoc (LSD) analizi uygulanmıştır. Tablo incelendiğinde çocukları üzerinde "otoriter" tutuma sahip ailelerin diğer tutumlara göre farklılaştığı görülmektedir. Merhamet ve adalet alt boyutlarında demokratik ve otoriter arasında, ilgisiz ve mükemmeliyetçi tutumların otoriter tutum ile arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Sportmenlik alt boyutunda demokratik, ilgisiz ve otoriter tutum arasında anlamlı fark vardır. Toplam puanlar incelendiğinde ilgisiz ile mükemmeliyetçi ve otoriter aile tutumları arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Test sonucu merhamet ile adalet alt boyutları için eta-kare değeri .03, sportmenlik için .02, ölçek toplam puanı için .03 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir (Green ve Salkind, 2005).

Tablo 9. Ergen prososyal ölçeği ve cinsiyet bağlamında t-testi değerlendirmeleri

Değişkenler	Gruplar	n	\bar{X}	S	sd	t	p
İçsel	Erkek	192	3.5687	1.27263	308.099	-2.270	.024*
	Kız	136	3.8737	1.14390			
Dışsal	Erkek	192	3.3490	1.15244	326	.148	.882
	Kız	136	3.3301	1.11308			
Toplam	Erkek	192	3.4698	.63514	326	-2.188	.029*
	Kız	136	3.6290	.66879			

*p<.05

Tablo 9'da EPÖ alt boyut ve toplam puanların cinsiyet bağlamındaki farklılıkların tespiti için kullanılan ilişkisiz örneklem t-test sonuçları görülmektedir. Buna göre içsel alt boyut ($t(308.099) = -2.270$, $p < .05$) ve ölçek puan toplamında ($t(326) = -2.188$, $p < .05$) farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde içsel prososyallik alt boyutunda kızların ($\bar{X} = 3.87$) puan ortalamasının erkeklerden ($\bar{X} = 3.57$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Toplam puanda da kızların ($\bar{X} = 3.63$) ortalaması erkeklerden ($\bar{X} = 3.47$) yüksek çıkmıştır. İçsel prososyallik alt boyutunda eta-kare değeri .02, toplam puanda ise değer .01 hesaplanmıştır. Buna göre düşük düzeyde bir etki büyüklüğü bulunmaktadır (Green & Salkind, 2005).

Tablo 10. Spor karakteri ve ergen prososyal ölçekleri arasındaki korelasyon değerlendirmeleri

Değişkenler		Dürüstlük	Anti-sosyal	Merhamet	Sportmenlik	Adalet	Toplam
İçsel	r	.663**	.006	.639**	.627**	.625**	.664**
	p	.000	.910	.000	.000	.000	.000
Dışsal	r	-.226**	.369**	-.221**	-.182**	-.202**	-.148**
	p	.000	.000	.000	.001	.000	.007
Toplam	r	.509**	.295**	.488**	.506**	.489**	.571**
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000

Tablo 10'da SKÖ ve EPÖ arasında gerçekleştirilen korelasyon analiz neticeleri belirtilmiştir. Tablo incelendiğinde prososyal ölçeğinin içsel alt boyutunun, spor karakter ölçeğinin antisosyal alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlar ve toplam puan ile müspet eğilimde orta seviyede bağlantısının bulunduğu anlaşılmaktadır. Prososyal ölçeğinin dışsal prososyallik alt boyutu ile spor karakteri ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde dürüstlük, merhamet, sportmenlik, adalet ve ölçek toplam puanları kapsamında menfi eğilimde düşük seviyede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dışsal prososyallik alt boyutu ile spor karakter ölçeğinin antisosyal alt boyutu arasında müspet eğilimde orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Son olarak ergen prososyal ölçeğinin toplam puan ortalamasının spor karakteri ölçeğinin antisosyal alt boyutu ile düşük düzeyde, diğer tüm alt boyutlar ile orta düzeyde pozitif yönde ilişkinin olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2020).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin SKÖ değişkenlerinden anti-sosyal alt boyut ortalamaları, diğer değişkenlerden daha yüksek, dürüstlük ve merhamet alt boyutlarının ortalaması ise düşük çıkmıştır. EPÖ değişkenlerinden içsel prososyal alt boyut ortalaması dışsal prososyal alt boyut ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. SKÖ ve EPÖ sonuçları birbirini teyit etme niteliğindedir. Bunun nedeninin insan odaklı yerine birey odaklı bir düşünce tarzından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yaş değişkenine göre yapılan araştırmada merhamet ve anti-sosyal SKÖ alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Sportmenlik, adalet ve dürüstlük alt boyutlarında ise yaş ile negatif bir ilişki olduğu, yaşları diğer katılımcılara göre küçük olan öğrencilerin dürüstlük, sportmenlik ve adalet alt boyut puanlarının daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bacak (2022) 286 öğrenci ile gerçekleştirdiği araştırmada anti-sosyal ve sportmenlik SKÖ alt boyutlarındaki fark anlamlı bulunmamış, diğer alt boyutlarında (dürüstlük, merhamet ile adalet) ise yaşı diğer öğrencilere göre daha büyük olan öğrencilerin ortalamalarında anlamlı fark tespit edilmiştir. İki çalışma karşılaştırıldığında dürüstlük ve adalet alt boyutlarında anlamlı fark ortaya çıktığı, anti-sosyal alt boyutunda ise farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular ile öğrencilerin yaşları ilerledikçe dürüstlük, sportmenlik ve adalet kapsamındaki tutum ve davranışlarında menfi yönde fark olduğu, buna neden olarak kişisel başarı için bazı insani değerlerden taviz verilebileceği anlayışından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, öğrencilerin yaşadıkları il değişkeni kapsamında SKÖ alt boyutlarından dürüstlük ve anti-sosyalde fark görülmez iken merhamet, sportmenlik ve adalet boyutlarında Konya'dan elde edilen verilerde anlamlı fark tespit edilmiştir. EPÖ içsel ve dışsal alt boyutlarında il değişkeninde anlamlı fark bulunmamaktadır. Ölçek toplam puanlarında ise Konya ilinin puan ortalaması diğer illere göre daha yüksek çıkmış ve bu sonuç anlamlı fark olarak değerlendirilmiştir. Bu durumun Konya ilininin kültürel ve toplumsal yapısından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde Yıldız (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sporcuların ilçe/kasaba/köy ve büyükşehir olacak şekilde nerede doğdukları araştırılmış, ilçe/kasaba/köyde doğan sporcuların büyükşehirde doğan sporculara göre anti-sosyal ve dürüstlük değişkenlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmış, ancak adalet, sportmenlik ve merhamet alt boyutları için anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. Baş (2023) tarafından köy/kasaba/ilçede yaşayan 42, ilde yaşayan 256, büyükşehirde yaşayan 181 olmak üzere toplam 479 sporcu üzerinde yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre yaşanan yer ile spor karakteri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bulgular, öğrencilerde ve sporcularda var olan spor karakterinin, yerleşim yerleri açısından genel anlamda benzerlikler taşıdığını göstermektedir. Bu durumun oluşmasında ülkedeki spor kültüründen kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Anne-baba birlikteliği değişkeni kapsamında yapılan incelemede merhamet, sportmenlik, adalet ve anti-sosyal SKÖ alt boyutlarında anlamlı fark bulunmazken, dürüstlük boyutunda anlamlı fark görülmüştür. Buna göre anne ve babası beraber olan öğrencilerin ortalamaları, ebeveynleri ayrı olan öğrencilere nazaran daha yüksek tespit edilmiştir. Bu sonuç ile anne-babası birlikte yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla dürüstlük kavramına önem verdiği ve bu değerler ışığında tutum sergiledikleri ifade edilebilir. Aile tutumu ile dürüstlük ve anti-sosyal SKÖ alt boyutlarındaki farkın anlamlı olmadığı, sportmenlik, adalet ile merhamet alt boyutlarında ise anlamlı fark bulunduğu görülmüştür. Ayrıca otoriter tutuma sahip olan ailelerin demokratik, ilgisiz ve mükemmeliyetçi tutuma sahip ailelere göre çocukları üzerindeki etkilerinde fark olduğu tespit edilmiştir. Sportmenlik alt boyut incelendiğinde demokratik, ilgisiz ve otoriter tutum arasında anlamlı fark görülmüştür. Merhamet ve adalet alt boyutlarında demokratik ve otoriter aile tutumları, ilgisiz ve mükemmeliyetçi aile tutumlarının ise otoriter aile tutumu ile anlamlı farkları bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde Yıldız (2022) tarafından 427 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada, anne-baba birlikteliği değişkeninde elde edilen bulgularda dürüstlük, sportmenlik, adalet ve anti-sosyal alt boyutlarında anlamlı fark bulunmaz iken, merhamet alt boyutunda ebeveynleri beraber yaşayan öğrencilerin ortalamasının, ebeveynleri ayrı yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmüştür. Kaplan ve Ak'ın (2018) yaptığı araştırmada, ilgi göstermeyen aile içinde büyüyen ergenlerin problemleri davranışlara daha fazla yönelirken, otoriter ebeveyn davranışları bulunan katılımcıların psikolojik belirtilerinin daha yukarılarda olduğu bulunmuştur. Karimiş (2020) ebeveynlerin çocuklarına olan demokratik tutumlarının artmasıyla ergenlerin öfke kontrollerinin yükseldiği, anne ve babaların koruyucu/istekçi ve otoriter davranış düzeylerinin artması ile ergenlerin öfkeyi dışarı vurma seviyelerinin arttığı ve öfkeyi kontrol etme sürecinin azaldığını belirtilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; anne-baba birlikteliğinin çocukların dürüst davranma ve merhametli tutum sergilemelerinde rol oynadığı, otoriter ve demokratik aile tutumlarının çocukların davranışlarında etkili olduğu, bu durumun toplumdaki ataerkil yapıya dayanarak oluşan aile yapısı ile demokratik yaşam kültürüne atfedilen değerlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Spor türü değişkenine göre yapılan incelemede EPÖ dışsal alt boyut ile toplam puanlarda anlamlı farkın olduğu, ayrıca ferdi sporlar ile ilgilenen öğrencilerin puan ortalamasının, takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin puan ortalamasından daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların bireysel sporlar yapan öğrencilerde kendine güven ve öz değer duygularının gelişmesinden kaynaklı olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Özlü ve ark. (2023) Kayseri'de 15-18 yaş aralığındaki 405 (278

erkek ve 127 kız) lisanslı gönüllü sporcu ile gerçekleştirdikleri araştırmada da bireysel spor yapanların sonuçlarında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Söz konusu çalışmadaki spor türü değişkeni bulgularına göre SKÖ alt boyutlarından merhamet, anti-sosyal, sportmenlik ve adalet puan ortalamalarında istatistiksel hesaplamalarda anlamlı fark olmadığı, dürüstlük alt boyutunda ise bireysel sporcular lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni sonuçlarına göre EPÖ dışsal alt boyutunda anlamlı fark bulunmamaktadır. İçsel alt boyutta ve toplam puan ortalamasında ise kız öğrencilerde anlamlı fark görülmüştür. Bu durum kızların ergenlik sürecine erkeklerden daha erken girdiklerinden ve daha önce tamamladıklarından (Koç, 2004; Parlaz ve ark., 2012; Kaplan ve Aksen, 2013), ayrıca prososyal davranışlara olumlu yönde etkisi olan empatik becerilere adolesan dönemde kızların erkeklerden daha fazla sahip olmasından (Durakoğlu ve Gökçearslan, 2010; Büyükcebeci ve Deniz, 2017; Kılıç, 2019) kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir.

SKÖ ile EPÖ korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, spor karakter ölçeğinin alt boyutu olan anti-sosyal ve ergen prososyalite ölçeğinin alt boyutu olan içsel alt boyutu dışındaki diğer tüm alt boyutlarda olumlu eğilimde ve orta seviyede bir ilişki görülmüştür. EPÖ toplam puan ortalamasının SKÖ alt boyutlarından anti-sosyal alt boyutu ile düşük düzeyde, diğer tüm alt boyutlarla ise orta düzeyde olumlu yönde ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, hem prososyal davranış sergilenmesinde hem de spor karakter gelişimi açısından değerli olan dürüstlük, merhamet, sportmenlik ve adalet gibi ortak olguların etkisinden kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir. Alan ile ilgili çalışmalar tarandığında SKÖ ile farklı ölçekler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların olduğu, ancak SKÖ ile EPÖ arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmanın olmadığı anlaşılmıştır. İler (2021) tarafından yapılan çalışmada adolesan sporcuların sportif karakterleri (adalet, anti-sosyal, dürüstlük, sportmenlik, merhamet) ve amaçlanan eğilimler (ego ve görev eğilimleri) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan görev yönelimi ile spor karakterinin adalet, dürüstlük, sportmenlik ve merhamet boyutlarında olumlu eğilimde anlamlı bir ilişkinin olduğu, anti-sosyal alt boyutunda ise anlamlı bir bağın olmadığı sonucuna varılmıştır. Yıldız (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarında çoklu zekâ ve spor karakter yapısı ile spora yönelik başarı güdüsü çerçevesinde anlamlı seviyede olumlu eğilimde bir bağlantının olduğu, Kaplan ve Akyüz'ün (2020) çalışmasında da spor karakter yapısı ile başarı hedefleri arasında menfi eğilimde orta seviyede anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak spor lisesi öğrencilerinin spor karakteri ile prososyal davranış gösterme eğilimlerinin incelendiği bu araştırmada, spor karakter yapısı ile prososyal davranış tutumunun bazı temel ortak davranış özelliklerinden dolayı birbirini etkilediği ifade edilebilir. Ayrıca her iki konuda öğrencilerin gelişim kaydetmelerinin sportif kimlik, başarı ve toplumsal dayanışma için elzem olduğu söylenebilir. Bu kapsamda spor lisesi öğrencilerinin alan ile ilgili beceri ve deneyim kazanacakları ders ve etkinliklerin yanında sportif erdem olarak da nitelendirilen sportmenliğe uygun karakter yapılarının şekillenmesinde yardımlaşmayı, gönüllü çalışmayı ve topluma hizmet anlayışının ön planda tutulduğu faaliyetlerin yürütülmesi de katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin prososyal davranış gösterme eğilimlerini artırmak ve onları prososyalliğe teşvik etmek için Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) gibi insani yardım alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile iş birliklerinin gerçekleştirilmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir.

5. SINIRLIKLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, birçok çalışmada da görüldüğü üzere, birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın örnekleme beş il ve belirli sayıdaki öğrenciler ile sınırlı olması genelleme yapılmasını kısıtlamaktadır. Ayrıca kullanılan ölçüm araçlarındaki maddeler ve öğrencilerin bunlara verdikleri

cevaplar ile sınırlıdır. Alan yazın taraması yapıldığında ergenlerin spor karakteri ile prososyal davranışlarının karşılaştırıldığı araştırmaların yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın, farklı illerde ve örneklem grubu ile yapılarak, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Açıklamalar

Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Rüstem ORHAN'ın danışmanlığında yürütülen, Muhammed Enes TARIM'ın (ilk yazar) hazırladığı "Spor Lisesi Öğrencilerinin Spor Karakteri ile Prososyal Davranış Gösterme Eğilimlerinin İncelenmesi" başlıklı, Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında gerçekleşen yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışmadaki literatür bölümünün bir kısmı kitap bölümü olarak yayınlanmıştır.

Yazarların Katkıları

Eşit seviyede katkı verilmiştir.

Etik Beyan

Çalışma, "Araştırma ve Yayın Etiğine" uygun yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulunun 22.05.2023/05 nolu oturumunda Etik Onay verilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, çalışma ve yayımlanma kapsamında çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (1994). *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilik üzerindeki etkisi* (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Aslankara, M. (2019). *Zihin kuramının bilişsel psikoloji bağlamında incelenmesi: Yönetici işlevlerden ayrıştırma ve bilgisayar temelli batarya geliştirme çalışması* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, S., & Artan, İ. Z. (2020). Ergen prososyallik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 28(1), 38-44.
- Bacak, İ. (2022). *Eskrim sporu yapan lise ve üniversite öğrencilerinin karakter yapıları ile zihinsel dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bağcı, B. (2015). *Çocuk ve yetişkin prososyallik ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışması ve çocuk ile anne-baba prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Baş, M. (2023). *Badmintoncuların sportif karakterlerinin spora özgü başarı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Baykut, İ. E. (2022). *Ergenlerin prososyal davranışları ile öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bruner, M. W., Boardley, I. D., & Côté, J. (2014). Social identity and prosocial and antisocial behavior in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(1), 56-64.
- Büyükcebeci, A., & Deniz, M. (2017). Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş: Empatik eğilimin aracılık rolü. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(3).
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (28.). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.145279789756802748>
- Chen, Z., Wang, D., Wang, K., Ronkainen, N. J., & Huang, T. (2016). Effects of coaching style on prosocial and antisocial behavior among Chinese athletes. *Social Behavior and Personality. An International Journal*, 44(11), 1889-1900.
- Connor, D. F. (2004). *Aggression and antisocial behavior in children and adolescents. Research and treatment*. Guilford Press.

- Çelik Kahraman, S. (2019). *Okul öncesi prososyal davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve 48-72 aylık çocuklarda prososyal davranışların bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, B. B., & Samur, A. Ö. (2018). The examination of the relationship between prosocial behaviors of the children between 60 and 72 months old and of their parents. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-17.
- Çok, F. (1976). Gelişim psikolojisi, kuramlar, yöntemler ve yaşamın ilk yılları (kısaltarak çeviri). *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (26), 641-670.
- Çubukçu, A. (2019). *48-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile annelerinin prososyal davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Demirel, M. (2009). Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 36-49.
- Dergi PDR (2019). *Prososyal davranış nedir ve saldırganlığı önlemede etkisi nasıldır?* <https://www.dergipdr.com/prososyal-davranis-nedir-ve-saldirganligi-onlemede-etkisi-nasildir-4529h.htm>
- Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653-663.
- Duman, F. K. (2020). Sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 169-177.
- Durak, F., & Vurgun, N. (2006). The relation of empathy and team cohesion in terms of team sports. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 73-77.
- Durakoğlu, A., & Gökçearslan, Ş. (2010). Lise öğrencilerinin empatik eğilim düzeyinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi. *Education Sciences*, 5(3), 354-364.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge University Press.
- Eisenberg, N., & Eggum, N. D. (2009). Empathic responding: Sympathy and personal distress. In J. Decety & W. Ickes (Eds.), *The social neuroscience of empathy* (pp. 71-83). Boston Review. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262012973.003.0007>
- Ekşi, H., Sayın, M., & Çelebi, Ç. D. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 79-102.
- Erdoğan, Y., & Baykut, İ. E. (2024). Pro-social behavior scale (PSBS) development study. *International Journal of Educational Research Review*, 9(2), 65-76.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W.W. Norton
- Eyüboğlu, E. (2012). *Spor Yapan ve yapmayan 12-14 yaş arası ergenlerin öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gough, R. W. (2002). *Karakteriniz kaderinizdir: Kişisel ahlakın günlük hayatımızdaki yeri* (Çeviren Gökhan Sezgi). HYB Yayıncılık.
- Görgüt, İ. (2015). *Ortaokullarda görev yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Görgüt, İ., & Tuncel, S. (2017). Spor karakter ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 149-156.
- Green, S., & Salkind, N. (2005). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Understanding and analysing data* (4th ed.). Prentice Hall .
- Gülây, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkiler. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik*. Ayrıntı Yayınları.

- Hodge, K., & Gucciardi, D. F. (2015). Antisocial and prosocial behavior in sport: The role of motivational climate, basic psychological needs, and moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 37*(3), 257-273.
- Huberty, J., Vener, J., Gao, Y., Matthews, J. L., Ransdell, L., & Elavsky, S. (2013). Developing an instrument to measure physical activity related self-worth in women: Rasch analysis of the women's physical activity self-worth inventory (WPASWI). *Psychology of Sport and Exercise, 14*(1), 111-121.
- Jakubowski, J. K. (2013). *Making character education a reality: An investigation of secondary teachers' perspectives toward implementation*. California State University, Long Beach.
- Jang, C. Y. (2013). *Development and validation of the sport character scale* (Doctorate Thesis). The University of Utah, USA.
- Jones, B. D., Woodman, T., Barlow, M., & Roberts, R. (2017). The darker side of personality: Narcissism predicts moral disengagement and antisocial behavior in sport. *The Sport Psychologist, 31*(2).
- İkiz, S., & Samur, A. Ö. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(35), 160-161.
- İlter, İ. (2021). *Ergen sporcuların sportif karakter yapıları ile hedef yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- İmamli, H., & Ünver, G. (2018). Spor karakterinin demografik nitelikler açısından incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 1*(1), 36-49.
- İmamoğlu, A. F. (1992). İki binli yıllara doğru Türk Sporuna bazı gözlemler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(1), 9-19.
- Kaplan, Y., & Ak, T. (2018). Ergenlerde psikolojik belirtiler ve problem davranışlarda anne-baba tutumlarının rolü. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 1*(2), 154-171.
- Kaplan, E., & Akyüz, O. (2020). Futbolcuların başarı hedefleri ve spor karakterleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi, 2*(2), 82-90.
- Kasapoğlu, A. (2006). Empati ve sempati olgusuna vurgu yapan bazı ayetler. *Bilimname, 33*-61.
- Karimiş, Z. B. (2020). *Ergenlerde ebeveyn tutumları ile öfke ve internet kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kavussanu, M., Stamp, R., Slade, G., & Ring, C. (2009). Observed prosocial and antisocial behaviors in male and female soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology, 21*.
- Kayma, D., & Büyükbodur, A. Ç. (2020). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin özgeçmiş özellikleri ile damgalama (stigma) eğilimleri arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 31*(3), 849-873.
- Kılıç, K. M. (2019). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı, zorbalık bilişleri ve empati düzeyleri arasındaki ilişkiler. *İlköğretim Online, 18*(2).
- Kışlak, Ş. T., & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 5*(5).
- Kuru, E., & Baştuğ, G. (2008). Futbolcuların kişilik özellikleri ve bedenlerini algılama düzeylerinin incelenmesi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 6*(2), 95-101.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(17), 231-238.
- Mumcu, H. E., Çeviker, A., & Güder, E. N. (2021). Kalkınma planları ve hükümet programlarında sporun ekonomik, sosyal ve siyasal analizi. *Turkish Studies-Social Sciences, 16*(4).
- Önal, F. (2018). *Okul öncesi eğitimde sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan çocukların prososyal davranışlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbek, M. (2005). İnsan ilişkilerinde empatinin yeri ve önemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 49*.

- Özlu, C., Solmaz, D. Y., & Güven, G. (2023). 15-18 yaş aralığındaki sporcuların karakter düzeylerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 7(3), 266-278.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 13-23.
- Parlaz, E. A., Tekgöl, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: Fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Parmaksız, İ. (2020). İyimserlik, özgecilik ve medeni durumun psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 285-302.
- Pintrich, P. R., & Schunk, D. H. (2002). *Motivation in education: Theory, research, and applications* (2nd ed.). Prentice Hall
- Sage, L., Kavussanu, M., & Duda, J. (2006). Goal orientations and moral identity as predictors of prosocial and antisocial functioning in male association football players. *Journal of Sports Sciences*, 24(5).
- Sağkal, A. S. (2011). *Barış eğitimi programının ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri, empati düzeyleri ve barışa ilişkin görüşleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- San-Bayhan, P., & Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Shields, D. L., & Bredemeier, B. L. (1995). *Character development and physical activity*. Human Kinetics.
- Sılay, N. (2010). *Yükseköğretimde karakter eğitiminin incelenmesi* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Erişim <https://sozluk.gov.tr/>
- Teo, R. W. (2010). *The effectiveness in measuring character development outcomes in singapore schools through character development award* (Doctorate Thesis). Durham University, UK.
- Wang, D., & Chen, Z. (2016). Relationship between moral disengagement in sport and prosocial and antisocial behaviors in Chinese athletes. *Acta Psychologica Sinica*, 48(3).
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Yıldız, M., Şenel, E., & Şahan, H. (2015). The relationship between prosocial and antisocial behaviors in sport, general self-efficacy and academic self efficacy: Study in department of physical education and sport teacher education. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 1273-1278.
- Yıldız, E., & Çetin, Z. (2018). Sporun psiko-motor gelişim ve sosyal gelişime etkisi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 5(2), 54-66.
- Yıldız, Y. (2019). *Bireysel ve takım sporcularının sportif karakterlerinin ve zekâ boyutlarının sportif başarı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Yıldız, F. Ş. (2022). *Spor yapan lise öğrencilerinin spor karakterleri ve suç davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Makale Geliş : 16.09.2024

Makale Kabul : 27.12.2024

Açık Erişim Politikası

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>